I. N. I.

DISPUTATIO MEDICA INAUGURALIS *DE* HYDROPE.

QUAM

FAVENTE DEO OPT. MAX.

Ex Auctoritate Magnifici Rectoris,

D. FRIDERICI SPANHEMII, Fil. S. S. Th. Doctoris, Ejuſdemque Facultatis in Illuſtri Academiâ Lugd. Bat. ut & Antiquitatis Eccleſiaſticæ Profeſſ. Primarii, Eccleſiaſtæ diſertiſſimi, Acad. Bibliothecarii,

NECNON

Ampliſſimi Senatûs Academici unanimi Conſenſu, & Almæ Facultatis MEDICÆ *Decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summiſque in MEDICINA Honoribus ac Privilegiis ritè & legitimè conſequendis,

Publico examini ſubjicit

CASPAR WENDELAND, Elbingenſis.

Ad diem 19 *Iunii ab horâ* 8. *ad* 10.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud ABRAHAMUM ELZEVIER, Academiæ Typographum. MDCXCII.

VENERABILIS CAPITULI VARMIENSIS
QUOD FRAUENBURGI BORUSSORUM EST
PERILLUSTRIBUS AC REVERENDISSIMIS

D^{NN}. PRÆPOSITO,
PRÆLATIS
AC
CANONICIS,

DOMINIS SUIS GRATIOSISSIMIS
EVERGETIS BENIGNISSIMIS
Theſes haſce Inaugurales
Obſervantiæ ac gratitudinis nunquam intermorituræ indices
Pro tot tantiſque beneficiis
Cum ſummo ſalutis illibatæ
Felicitatiſque omnigenæ voto
ea qua par eſt ſubmiſſione
Dat Dicat Dedicat
Illorum
Cliens ac Venerator perpetuus
CASPAR WENDELAND
Elbingenſis.

WELLCOME LIBRARY INSTITUTE

DISPUTATIO MEDICA INAUGURALIS

DE

HYDROPE.

PROOEMIUM.

Serum non minus ac reliquos corporis noſtri humores fluxu agitari continuo, quamdiu perfecta fruimur ſanitate, id quidem nemo poſt inventam ſanguinis circulationem amplius in dubium vocabit. Verum idem motus p. n. variis læditur modis. Vt reliqua taceam, hac vice ſaltem de ſeri motu vitiato & quidem in hydrope mihi ſermo erit, quippe qui tantas ſæpe moleſtias ac difficultates ægro pariter atque Medico creat, ut ab anteceſſoribus quibuſdam non ſine fundamento inter ſcandala Medicorum fuerit relatus. Quicquid ſit; non tamen vereor morbi præſentis naturam atque curam ſub examen pro ingenii mei modulo vocare. Faxit SUMMUS RERUM MODERATOR *ut omnia cedant feliciter!*

§. 1. Hydropis origo etymi ratione communis eſt cum plurimis morbis, quatenus nempe primos natales ex Græca lingua ſortitus eſt. Derivatur enim à nomine ὕδωρ, quod aquam denotat, non quaſi hac ratione cum aqua communi quoad ſingulas qualitates coincidat; verum quatenus ex parte fluiditatem illi analogam obtinet. Hanc etymologiam ſervantes Germani per vo-

vocem Waſſerſucht exprimunt. Cumque interdum flatus, ventrem diſtendentes hydropem mentiantur, inde hydropem ſiccum dixêre, commodius lingua Germanica die Windſucht.

§. 2. Juxta *Plinium* dicitur hydropiſis *Dieterichum* verò *n.* 857. ὕδερος ſeu aqua intercus. Aliquandò tamen vox hydropis ſumitur pro ipſo ſero & ichore juxta *Hippocrat. lib.* 4. *de morb.* nonnunquam verò denotat copioſam ac crebram mictionem quæ Latinis dicitur hydrops ad matulam vid. *Pancrat. Brunon. Caſtell. renovat. pag. m.* 684.

§. 3. Verum miſſa ὀνοματολογία propero potius ad realem hydropis definitionem tradendam. Eſt autem nihil aliud quàm tumor vel corporis totius, vel ſaltem partis alicujus, à præternaturali ſeri plus minus viſcidi ſtagnatione aut flatibus etiam obortus.

§. 4. Generis locum obtinet tumor adeoque in eo cum omnibus coincidit tumoribus, quod habitus corporis aut pars ejus determinata in majorem accreſcat molem, quam veteres morbum in magnitudine aucta vocârunt. Differentia verò ſpecifica à ſeri collectione p. n. facilè deſumitur, unde ab inflammationibus, herniis, imprægnatione item, tumoribuſve aliis ſenſuum extornorum beneficio haud difficulter diſcerni poteſt.

§. 5. Porrò ratione materiæ hydrops alius dicitur humoralis, qui pravorum in corpore ſuccorum abundantiam, aut lymphæ etiam laudabilis extravaſationem motumque vitiatum præſupponit; alius ſiccus ſeu flatulentus, à flatibus in abdomine potiſſimum contentis, dependens, cum hoc tamen diſcrimine, quod priori magis propriè denominatio hæc competat, minus verò & analogicè tantum poſteriori affectui. vid. *Ettmuller. Prax. part.* 2. *pag.* 29.

§. 6. Ulterius à collectionis loco diverſo alius dicitur univerſalis, alius particularis; per illum Practici habitum corporis tumidum pallidumve indigitant, qui aliàs anaſarca vel leucophlegmatia audit; hunc verò pars affecta determinat, ita enim aſcites dicitur, quandò abdominis cavitas ſero plus minus pituitoſo turget. Quodſi verò thorax, caput, ſcrotum, uterus aut pedes à ſero ſtagnante diſtendantur, tum dicitur hydrops thoracis, uteri, hydrocephalus, hydrocele ac tumor pedum œdematoſus. Quibus annumerare licet hydropem omenti *ab Horſtio Obſ. lib.* ac peritonæi *à Job van Meeckeren Obſ. Chir.* allegatum.

§. 7. Declarata ſic morbi ſede progredior nunc ad ſympto-

marum

matum tàm concomitantium quàm inſequentium recenſionem. Ubi ſciendum pro cauſarum diverſitate alia quidem in momento alia ſucceſſiuè ſeſe prodere. In momento quaſi intumeſcit abdomen cum tenſione ac dolore ex diſruptis vaſis lymphaticis, quod aliàs tractu demum temporis obſervatur.

8. Ita namque facies matutino imprimis tempore à ſomno intumeſcit, coloremque floridum cum pallido ac livido commutat. Hunc modo præcedit modo inſequitur tumor pedum œdematoſus, maculæ & abſceſſus in cruribus ſuperveniente gangræna non raro lethales; febris lenta circa veſperam manifeſtior; ſitis nonnunquam intolerabilis cum omnimoda appetitûs proſtratione, præcordiorum anguſtia, ſpirandique difficultate, præſertim ſi ſcalas aſcendant aut etiam decumbant. *Vid. citat. Ettmull. l.* 4.

§. 9. Ne verò credas modo enarrata conjunctim ac in eodem gradu hydropicos omnes affligere; ſiquidem alii mitius, alii gravius decumbunt: quidam plura ſimul aut pauciora etiam: alii leviora, alii funeſtiora patiuntur ſymptomata quanquam aliis eadem ad ſalutem vergant prout in hydropico epilepſiâ correpto annotavit *Wallon. lib.* 1. *Epid. eph. pag. m.* 27.

§ 10. Sequuntur jam ſigna hydropis quæ vel ſunt diagnoſtica vel prognoſtica. Quoad diagnoſin certum eſt beneficio viſus tactus atque auditus plurimas hydropiſeos ſpecies videlicet aſcitem, leucophlegmatiam, hydrocelen &c. cognoſci poſſe; attamen cum hydrocephalus partium magis reconditarum ſigna adeò manifeſta haud admittat, hinc è re erit interdum ad palpebrarum ac ſuperciliorum tumorem, ſenſuum hebetudinem & torporem doloremve tenſivum advertere.

§. 11. Facilius hydrocephalus partium externarum ex tumore evidenti, molli, pellucido omniſque doloris ac coloris experte cognoſcitur, qualem *Hildanus* penè incredibilem *lib.* 1. *obſ.* 10. annotavit. Hydropem verò thoracis ex difficultate ſpirandi tuſſique ſicca tanquam ſignis pathognomonicis cognoſcendum vult *C. Piſo lib.* 1. *ſect.* 3. *cap* 7. *& River. Pr. lib.* 7. *cap.* 5. Dubium tamen eſt, quomodo in hydrope tali tuſſis accidere ſicca poſſit: adhæc eadem illa ſigna non infrequenter obſervantur in aliis morbis, ubi nil minus quàm hydrops locum habet.

§. 12. Quapropter ut certo nobis de hoc affectu conſtet, ſciendum fluctuationem intra thoracis cavum eundem potius mani-

nife-

niſeſtare, dummodo quædam advertantur circumſtantiæ. Scilicet cum eadem fluctuatio in empyemate thoracis occurrat, attendenda erit ejuſdem diverſitas, quatenus in illo fluidior, materia citius de loco in locum movetur quam in hoc ob ſpiſſiorem conſiſtentiam. Ut taceam præcedentem aut etiam concurrentem ſanguinis puriſque ejectionem per ſcreatum, empyicis familiarem, qualem in hydrope hoc correptis vix obſervare licet.

§. 13. Quæ aſcitem manifeſtant ſunt præter ſigna hydropis generaliora abdominis tenſio ac intumeſcentia aliquandò adeò inſignis ut *Williſius Pharm. Rat. part. 2. ſect. 2. cap. 3.* ſe doliolum quindecim congiorum ſeu quadraginta quinque menſurarum capax, aquis hydropicæ cujuſdam repletum vidiſſe teſtetur. His accedit partium ſuperiorum contabeſcentia ac marcor, præſertim ubi nulla leucophlegmatiæ indicia apparent. Eandem intumeſcentiam ſcrotum fovet, quandocunque ſerum in abdomine fluctuans per vaginam, vaſa ſpermatica involventem, eouſque deſcendit.

§. 14. Cum aſcite coincidit ferè tympanites, niſi quod ratione cauſæ diſtendentis hujus intumeſcentia ab aſcite differat; quatenus non tàm ſerum, quàm flatus cavitatem abdominis & ſcroti implent, unde tumor magis conſtans, renitens, ac percuſſus ſonum, tympani adinſtar tenſi edens; obſervatur. *Vid. Williſ. Pharm. rat. part. 2. ſect. 2. cap. 4. p. m. 173.*

§. 15. Anaſarcam denique, ſeu leucophlegmatiam concludimus ex habitu plus minus pallido carnium mollitie ac laxitate, ita ut poſt preſſionem fovea remaneat, facilè diſparens ſi ſerum fluidius, ſed diutius permanens, ubi viſcidius fuerit; quemadmodum & tumores pedum œdematoſi hac ratione commodiſſime judicantur.

§. 16. Circa prognoſin non adeò prolixus ero, ſiquidem ſuſpecta ſemper, malique ominis in hoc affectu habetur *à Williſio l. c.* Quodſi tamen ipſi locus in præſentiarum concedi debet, vix accuratius eventum portendere poterimus, quam ſi partem affectam intueamur. Ita enim tumores pedum œdematoſi præ cæteris ſanantur facilius: aſcites præ hydrocephalo ac thoracis hydrope majorem reſtitutionis ſpem admittit, cum modo dicta mala omnium periculoſiſſima obſerventur ob generis nervoſi ac viſcerum vitalium læſionem enormiorem. Deindè facilioris curationis

tionis obſervatur anaſarea præ aſcite, ſi nimirum à ruptione vel eroſione vaſorum lacteo lymphaticorum illc proveniat juxta *citat. Williſ. l. a.*

§. 17. Nec periculo vacat tertiò febri acutæ ſuperveniens aqua intercus juxta *Hippocrat. Progn. t.* 8. *ſ.* 1. indicat enim vel ſanguinis enormem dyſcraſiam aut virium defectum. Accedunt his quartò ſymptomata atrociora in progreſſu morbi occurrentia v. g. alvi fluxus immodicus ita ut juxta eundem *Hippocrat* 4. *de morb. t.* 34. *ſ.* 10. illi ſentientes ac loquentes moriantur. Quintò recidivæ iiſdem utplurimum lethales exiſtunt, vid. *Schenk. Obſ. pag. m.* 436. *& Sennert. Pr. lib.* 3. *pag.* 723. Sextò tandem abſceſſus & maculæ in hydropicorum cruribus erumpentes duobus ægris mortem intuliſſe allegatus *Hippocrat*, 7. *Epidem.* annotavit.

ſ. 18. Delibatis ſic ſignis tàm diagnoſticis quàm prognoſticis, progredior nunc ad cauſarum recenſionem, ubi tritam in proximam ac remotam illam diviſionem ſcopo huic noſtro applicare conveniet. Quoad priorem ſciendum in reddendis cauſis immediatis Recentiores à Veteribus maximam partem diſcedere. Hi enim viſcerum intemperiem frigidam v. g. hepatis, Autore potiſſimum Galeno pro genuinà hydropiſeos cauſa venditabant ex hoc fundamento, quod hepar in ſtatu naturali ſanguificationis munus gereret, adeoque, multis modis debilitatum, non ſanguinem laudabilem, ſed hujus loco laticem aquoſum pituitoſumque produceret, qui ſucceſſivè corpus inundaret; cui hypotheſi quoad anaſarcam adſtipulatur *Riverius Prax. lib.* 11. *cap*, 6. *pag.* 326.

ſ. 19. Enimverò & Hippocrates ipſe jam ſuo tempore epatis dyſcraſiam hoc in affectu accuſauit, quando videlicet *lib.* 2. *Prorrhet.* diſertè aſſerit hydropem fieri ab hepate. Attamen ex parte tantùm vitium hujus viſceris admittit; ſecus ac Galenus ejuſque aſſeclæ; alio enim in loco nimirum *lib.* 4. *de morb. & lib.* 1. *de morb. mul.* hydropem ex vitio lienis aliarumque partium itidem deſcribit.

ſ. 20. E recentioribus *I. B. van Helmont tract. ignot. hydr. pag. m.* 509. *& ſeq.* hydropis cauſam à vitio renum ſolitariè deducit, eò quod illi lotium, ſecundæ digeſtionis recrementum, debito modo ac quantitate proportionata haud ſecernant, adeoque ſe-

rum

rum hocce ad ſanguinis maſſam regurgitare faciant. Hanc ut probet ſententiam varia corporum diſſectorum adducit exempla in quorum renibus cruor coagulatus tubulos obſtruens, repertus fuit, unde archeus renum in furorem raptus muneris ſecretorii rationem planè neglexit.

§. 21. Utramque nihilominus hypotheſin dubiam reddunt primo falſum ne dicam vanum veterum ſuppoſitum, quo nimirum hepati hæmatoſin attribuebant, lacteorum namque vaſorum ductuſque thoracici inventio, bigæ Anatomicorum Celeberrimæ Aſellii atque Pecquetti debita, idem ab imperio ſanguificationis dejecit, publicaſque dixit exequias. Secundò frequenti cadaverum, hydrope interemptorum, inſpectione edocemur, interdum vix ac ne vix quidem in jecoris parenchymate occurrere, quod ſtatum ipſius naturalem cum p. n. commutârit. Ex quo capite etiam motus Sylvius Duncanus Medicus quondam Romanus ut circa initium ſeculi hujus libellum ediderit cujus titulus: *Hydropem non ſemper à jecore fieri.*

§. 22. Helmontii quod ſpectat hypotheſin vix adeò ſtabilita eſt, quin dubium aliquod adverſus eandem moveri queat. Haud equidem negandum eſt ex vitio renum aliquando contingere hydropem, quatenus primò exulceratio illorum ad hujus productionem aptiſſima videtur, quemadmodum *Plater. Prax. tom.* 3 *pag. m.* 217. *& obſ. pag.* 640. *&* 648. obſervavit, ſecundò reliquorum organorum, collectioni urinæ dicatorum, culpa idem obortum fuiſſe malum experientia teſtatur quandò ob ureterum exulcerationem *Plater. l. a.* veſicæ verò eroſionem *Dodonæus obſ. cap.* 34. *ac Plater. l. a. pag. m.* 222. referunt.

§. 34. Nihilominus cum hæc vitia inter particulares tantum cauſas referri mereantur, tantum abeſt ut ubique organa urinaria juxta Helmontium accuſemus, ut potius aliquando eadem tanquam inſontia dimittamus. Non dicam jam autorem hujus hypotheſeos commiſiſſe hic fallaciam non cauſæ ut cauſæ, culpamque tribuiſſe renum compagi, quæ tamen vitio ſanguinis ac viſciditati lymphæ potius foret adſcribenda, unde etiam apparet, quare leucophlegmatici parum mingant, ſcilicet quod fluidum per tubulos, ſero viſcidiore obſtructos, tranſcolari ac tempore debito excerni nequeat.

§. 24. Accurratius ergò illi agunt qui cauſam hydropis continen-

tinentem ſtatuunt lymphæ plus minus viſcidioris extravaſationem aut ſtagnationem vel in univerſo corpore vel hujus parte quadam. Atque hæc lympha utplurimum immediatè nulloque interveniente alio poros vel cavitates majores replet, rarioribuſque accenſendum quod *Schenk. obſ. lib. 3. obſ* 115. *Horſtius lib.* 10. *de Pharm. pag.* 513. annotârunt ſcilicet aſciticorum aquam innumeris veſiculis incluſam, totum inteſtinorum tractum occupaſſe, atque ſic aſcitem mentitam fuiſſe.

§. 25. Quoad colorem ſeri hujus ſtagnantis, variis pro circumſtantiarum diverſitate, adeò ut modo viridis, modo luteus, modo inſtar loturæ carnium appareat prout ex *Sennerto Prax. lib.* 3. *pag.* 717. conſtat. Quod ſi verò ipſi flatus in majori copia combinentur, aut abdomen ſimileſve cavitates iiſdem turgeant de cauſa tympanitis immediata omnibus jam conſtat.

§. 26. Cauſa remota hujus extravaſationis atque inflationis multifaria obſervatur. Aut enim vitio ſanguinis ipſius aut partium ſolidarum, aut etiam ſpirituum contingere poteſt. Quoad ſanguinem ex phyſiologicis hic præſuppono duo potiſſimum ad integritatem illius conſtituendam præeunte OCULATISSIMO MALPIGHIO concurrere, ſubſtantiam nimirum ſeroſam ac fibroſam, vel juxta alios gelatinoſam ac globoſam, iſtiuſve quantitatem hujus molem longè ſuperare, adeò ut Celeberrimus BOHNIUS *Therapeut. Profeſſor in Illuſtri Lipſienſium Academia Famigeratiſſimus, Patronus ac Præceptor meus omni obſervantiæ cultu devenerandus Circul. Anat. Phyſiol. Progymn.* 13 *pag.* 190. poſt omnimodam ſeri à reliquo ſequeſtrationem vix duodecimam partem cruoris ſuperſtitem fuiſſe teſtetur.

§. 27. Hæc cum ita ſe habeant, conſtat porrò ſanguinem, aut potius ſerum ejus triplici ratione peccare, quantitate videlicet, qualitate, ac motu. Vitio quantitatis producitur hydrops, quandò aut plus lymphæ in corpore redundat, quam quæ ad functiones præſtandas requiritur, aut excedens illius portio accumulatur ob deficientem cohibitamque tranſpirationem à frigore externo, vel imminutam urinæ ſecretionem atque excretionem. Prioris exemplum refert *Borell. Cent.* 1. *obſ.* 70. *& Schenk. obſ. lib.* 3. *pag.* 434. poſterioris verò *Helmont. l. a. §.* 16. *&* 20.

§. 28. Ratione qualitatis pariter non uno modo vitiatur idem latex. Aut enim aquoſior juſto exiſtit ob errorem ſex

B rerum

rerum non naturalium manifeſtum à potu v.g. immodico juxta *Schenk. l. a. pag.* 447. Aut acrimoniam modo acido-ſalſam ex relatione Gabelchoveri: modo acidam tantum contraxit. ſiquidem & ſudor hydropici cuiuſdam lac coagulaſſe viſus eſt in *Act. Med. Haſſn. vol.* 4. *pag.* 174.

§. 29. Atque hæc lymphæ qualitas mutata potiſſimum ab errore diætæ dependet. Frequentiſſimum certe eſt, ab uſu acidorum nimio aquam intercutem naſci v. g. ex abuſu acetarii, & cucumerum ſale conditorum, qualem *Excellentiſſimus* RIVINUS, *Botanices ac Phyſiologiæ Profeſſor Publicus Lipſienſis Celeberrimus, Patronus ac Præceptor meus ad cineres uſque devenerandus* in non nno ſubjecto annotavit, quæ tamen iterum, Fortunante DEO appropriatis brevi temporis intervallo, ceſſit. Hinc quoque mirum non eſt, ſi ſubjecta ſcorbutica ac hypochondriaca ob acidum prædominans, ſimili præ cæteris tententur affectu.

§. 30. Idem non rarò malum tertiò patrat motus ſanguinis ac ſeri depravatus jam in corpore, jam extra corpus. Motus in corpore vitiatur, quando vel tardius ſolito per partium poros circulatur, adeoque ſerum, reliquo cruori laxius combinatum, ſecedit; vel ejuſdem per venas refluxus à partium adjacentium tumore ſcirrhoſo, aut fibrarum ſtrictura ſpaſmodica, intercipitur. Quod ipſum ſicuti quotidiana comprobat experientia, ita *Williſius l. a.* ætiologiam hanc experimento ſequenti manifeſtavit: Scilicet ligatis venis jugularibus canis caput per modum hydrocephali, aquâ ſtagnante, ob dictam jam rationem tumuit, quale quid cum eodem ſucceſſu *Lowerus de Corde cap.* 2. *pag.* 123. in alio tentavit ſubjecto.

§. 31. Porrò motus ſanguinis ac ſeri in corpore læditur ob conſiſtentiam eorum tenaciorem ac ſpiſſiorem quandò videlicet ſanguis per arterias quidem ad partes defertur, minimè verò circulationis lege ſub proportionata mole à partibus verſus cor. Hinc evenit, ut propter diututniorem moram in ipſis partium poris & leucophlegmatiæ & reliqnis hydropis ſpeciebus anſam præbeat. Vid. *Sylvius Prax. Med. append. tr. 6. pag. m.* 566. *& ſeq.*

§. 32. Denique notabiliter idem ſufflammatur, quando corpore exæſtuante largior ac intempeſtivus potus ingurgitatur, adeò ut ex hauſtu copioſo aquæ frigidæ poſt nimium æſtum in febre tertiana hydropem progenitum *M. N. C. Dec.* I. *Ann.* 6. *pag.*

pag. 85. *Panaroll. Obſ. Med. Pent.* 3. *Obſ.* 42. *Fonſeca lib.* 2. *Conſ.* 39. *& Riverius Cent.* 2. *Obſ.* 65, *&c.* teſtentur.

§. 33. Extra corpus verò vitiatur hic motus, ſi vel deficiat, vel intendatur. Defectus certe non vanum aquæ intercutis metum injicit, quando evacuationes, ſexui præprimis ſequiori ſolennes, intempeſtivè ſupprimuntur aut planè non ſuccedunt. Ita enim ex menſium ſuppreſſione *Schenk. Obſ. lib.* 3. *pag.* 447. fluoris albi *Riverius Obſ. Cent.* 3. *Obſ.* 86. aut in utroque ſexu à fluxu hæmorrhoidum intercepto *Rhodius Obſ. Med. Cent.* 3. *Obſ.* 5. hydropem enatum fuiſſe perhibent.

§. 34. Econtrà nec rarum eſt quamvis hæmorrhagiam nimiam aut etiam crebrius repetitam ad malum hocce diſponere miſeros; frequenti namque Practicorum obſervatione conſtat, aliam poſt menſium fluxum immodicum, alterum poſt ſputum ſanguinis enormius, hydropis contraxiſſe labem de quibus vid. *Helmont. l. a. pag.* 511. *& Riverius Obſ. Cent.* 3. *Obſ.* 33.

§. 35. Quomodo verò & quibus de cauſis hydrops ſiccus ſeu tympanites in corpore generetur, prolixius in præſentiarum inquirere non vacat; ſufficiet binis indigitaſſe verbis ad flatuum generationem communiter abuſum cibi potuſque flatulenti facere: quanquam ſuppreſſio alvi plerumque plurimum ad flatuum retentionem confert.

§. 36. Progredior nunc ad partium ſolidarum vitia atque læſiones, quarum quidem non paucæ occurrunt, ſingulæ tamen ad hydropiſeos productionem aptiſſimæ. Præ cæteris verò viſcera abdominis nobiliora, à ſtatu naturali recedentia, ſymbolum hic ſuum conferunt, quando vel ſcirroſa evadunt, aut variis de cauſis exulcerantur, prout de ſcirrho hepatis, pancreatis, glandularum meſenterii *Rondelet. Prax. cap.* 35, de harum verò exulceratione *Tulpius lib. obſ.* 32. annotârunt.

§. 37. Quid dicam de irruentibus externis, læſione puta atque vulnere, ſimilive concuſſione violenta? quale quid de pectinis concuſſione *Helmont. l. a. pag.* 511. de caſu in abdomen *Plater. Prax. tom.* 3. *pag. m.* 224. *& Bartholinus Cent.* 2. *Ob.* 74. denique de hepatis vulnere, ſclopeto inflicto *M. N. C. Ann.* 6. *pag.* 145. referunt.

§. 38. Scilicet hujus extravaſationis cauſa non alia eſſe videtur quàm ruptio vaſorum lymphaticorum, aut ductûs etiam thoracici

racici

racici: Qui enim eorum texturam tenerrimam conſiderat, is facilè perſpicere poteſt, quomodo à levi conquaſſatione lacerari queant. Quapropter non eſt quod miremur haſce cauſas hydropis occaſionales Veteres latuiſſe, ſiquidem tum temporis de ductibus lymphaticis altum apud ipſos ſilentium erat, donec ſub medium circiter ſeculi hujus primus Franciſcus de le Boe-Sylvius, ingens quondam Ordinis Aſclepiadei lumen, circa cyſtidem felleam quædam detexit, atque præſentibus quamplurimis Philiatris ad oculum demonſtravit, prout *diſſ.* 6. §. 1. id teſtatum facit. Poſt eum Olaus Rudbeckius ac Bartholinus plura addiderunt, adeò ut his temporibus Doctrina hæc ſub Anatomico oculatiſſimo ANTONIO NUCK, profeſſore Academiæ hujus Excellentiſſimo, Famigeratiſſimoque ad ſummum tendere vigorem videatur, quod aſſertum tractatus hujus laudati Autoris de adenographia, cedro digniſſimus, egregiè confirmat.

§. 39. Supereſt ut nunc quoque ſpirituum attingam vitia quod equidem nonnullis paradoxum videri poſſet eoſdem in cauſarum revocare cenſum, eò quod hydrops tanquàm morbus humoralis corpora hæc ſubtiliſſima ac inſenſibilia penitus excludat. Nihilominus mirari deſinent, quando & ſpiritus ſuo modo ad aquæ intercutis productionem conferre declarabo.

§. 40. Scilicet præſuppono hic iterum ex phyſiologicis auram hanc vitalem ſingulas in corpore functiones, chylificationem, lymphæ ſecretionem &c. primariò efficere organa harum actuando, ſtante ergo hâc theoria, nec difficilè mihi erit demonſtrare quibus modis concurrere ad hujus productionem valeant.

§. 41. Spirituum certè inopia non parum confert, dum fatiſcunt actiones quæcunque, loco chyli ac ſanguinis laudabilis alimenta aſſumpta in liquamen viſcidum & acre convertuntur, multiſque modis motus ſanguinis circulatorius depravatur. Quale quid potiſſimum ſequitur excretiones humorum nimias nunc *p. n.* v. g. dyſenteriam juxta *Thonerum in obſ.* aut ptyaliſmum pertinacem juxta *Bonet. Sepulchr. lib.* 3 *ſect.* 2●. *obſ.* 18. nunc arte factas, v. g. abuſum catarcticorum juxta *Poter. cent.* 2. *cap.* 29. *ac Ferdinandum hiſt.* 98.

§. 42. Atque ſic perluſtrata theoria, progredior nunc ad ipſam praxin, quæ duobus abſolvi, punctis non incongruè poterit. Ita ut primum reſpiciat humorum p. n. extravaſatorum remotio-

nem,

nem, ſecundum eorundem ſcaturiginem ſeu cauſarum correctionem. Quæ priori indicationi ſatisfaciunt ſunt præprimis evacuantia, tàm ex fonte pharmaceutico quàm Chirurgico deprompta. Poſteriori verò convenient alterantia ſic dicta varii generis.

§. 43. Quoad evacuantia ea primò nobis ſuggerit Pharmacia, ita ut modo per ſuperiora, modo per inferiora, modo per diaphoreſin, modo per diureſin deſideratum præſtent effectum. Ventriculum exonerant promptiſſimè vomitoria eaque antimonialia v. g. infuſum vitri antimonii, cujus beneficio hydropicus aliquando, referente *Schenkio, obſ. lib. 2. pag.* 447. liberatus eſt, aut crocus metallorum abſynthiacus valdoperè ab *Hadriano à Mynſicht. Armament. Chym. pag.* 14. laudatus, aut etiam reliqua ex antimonio pro hoc ſcopo præparata, uti ſunt tartarus emeticus ac mercurius vitæ.

§. 44. Atque generoſa hæc præſidia nonnunquam cum euphoria uſurpantur, præſertim circa morbi initium & augmentum, ubi virium adhuc robur adeſt, ſiquidem ab horum tempeſtivo uſu *Foreſt. lib.* 19. *Schol. ad obſ.* 29. *de hepat. ac lien. & M. Donatus hiſtor. mirab lib. cap.* 21. non ſemel hydropem unico exhibito emetico ſublatum fuiſſe perhibent. Nam & per motum naturæ criticum aquam aſciticorum ad ventriculum delatam, tandemque cum morbi declinatione per vomitum redditam multoties obſervavit ſagaciſſimus naturæ ſcrutator *WEDELIUS Pathol. Dogmat. ſect.* 1. *cap.* 5. *pag.* 62. Quibus denique accedit Divini Senis *HIPPOCRATIS* effatum *ſect.* 1. *aph* 21. ſcilicet: *Quæ ducere oportet quò maximè vergant, eò ducenda per loca convenientia.*

§. 45. Hæc excipiunt ſecundò purgantia hydragoga communiter dicta nunc fortiora nunc mitiora. Fortioribus accenſentur ſuccus rad. ireos, quem *Gordonius lib. Med. part.* 6. *cap.* 5. ad expurgandum ſerum omnibus præfert, modo humanâ manu curabilis exiſtat. Item decoctum laureolæ *à Raſi lib. contin. cap.* 2. *p.* 158. ut euporiſton laudatum ob acrimoniam tamen ferè cauſticam rariſſimi hodie uſus. Gratiola *à Fr. Joele l.* 5. *Pract. ſect.* 1. valdè commendata, ac denique elaterium quô ſolo Lindanus centum hydropicos curaſſe dicitur vid. *Ettmüll l.* 4. *pag.* 40. & jallappa Borelli ad hydropem arcanum juxta *cent.* 2. *obſ.* 23.

§. 46. Pertinent huc ex luna parata, remedia cæteris paribus non contemnenda. Magnam certè ſpem à lunæ tinctura hoc in

caſu ſibi promittit *Agricola in Popp. tr. de argent. pag.* 155. eò quod aſciticorum aquam vix ſenſibiliter cum euphoria tamen educat. Fortius verò operantur ejuſdem cryſtalli ad mentem *Angeli Salæ* vel *Illuſtris* olim *Boyle in uſu Philoſoph. experiment.* cum ſpiritu vitrioli paratæ, atque ideò cum judicio exhibendæ.

§. 47. Eidem ſcopo inſerviunt mercurialia decantata hydropis remedia; ut taceam præparatum illud ex mercurio dulci ac vitæ præeunte *Hartmanno in Prax Chymiatr. pag.* 25. *edit. Cardiluc.* magnæ efficaciæ, ſaltem mercurium dulcem ſingulare quid præſtitiſſe in duobus aſciticis refert *Foreſtus lib.* 4. *Obſ.* 32. *& Spontonus diſcurſ. de pulv. viperin. pag.* 198. Cautè tamen ac non niſi probè ponderatis circumſtantiis, mercurialibus utendum eſt; ubi enim viſcera jamjam corrupta ſunt, mortem facilè accelerant.

§. 48. Mitiora longè ſunt rhabarbarum ac mechoacanna nihilo tamen deteriora in iis præſertim ſubjectis, quorum vires ex morbo labefactatæ, draſtica minimè ferunt. Etenim obſervatum eſt à non paucis rhabarbari uſum reiteratum nullo alio interveniente præſentaneum hydropicis fuiſſe remedium quemadmodum ex *Adolpho Occone lib.* 2. *conſ. & Epiſt. p.* 269. & *Riverio obſ. commun. obſ.* 15. conſtat. Simile quid de mechoacanna refert *Tidicæus ex obſervationibus à Scholtzio communicatis.* Quæ recenſita ſi opportuno tempore ac per epicriſin exhibeantur omne curationis punctum ſæpiſſimè abſolvunt.

§. 49. Reſtant inter evacuantia pharmaceutica diaphoretica ac diuretica, quæ ideò combinare volui, quoniam inter ſe quoad operandi modum maximam partem conveniunt. Sunt verò ex his per experientiam probatæ aquæ deſtillatæ flor. ſambuc. galegæ, card bened. aquilegiæ &c. vel decoct. ligni ſancti juxta *Valeriolam lib.* 2. *obſ.* 5. aut ſaſſafras juxta *Act. Med. Haffn. vol.* 1. *pag.* 146. aut etiam ſcorzoneræ radix ſub ſimili forma exhibita ad mentem *Simon. Pauli Quadripart. Botan. part.* 3. *pag.* 480.

§. 50. Quodſi illa non ſufficiant, in auxilium vocanda erunt vel fixa terrea & antimonialia v. g. ebur, unicornu verum, C. C. integr. ac uſt. antimonium diaphoret. ſimplex & Martiale, Antihecticum Poterii, Bezoardica omnis generis, minerale Joviale lunare, ſolare &c. vel volatilia, uti ſunt ſpiritus C. C. eboris, fuliginis, ſal. ammoniaci, urinæ, viperarum, millepedum,

verbo

verbo ſingula quæ ſanguinis maſſam ad profuſionem uſque ſudoris exagitare valent.

§. 51. Diuretica longè plura ſunt, atque ideò & frequentius hoc in paſſu in uſum trahuntur. Ex his valdoperè ſeſe commendant vegetabilia & primò quidem rad. pimpinellæ quæ *Turnheiſero hiſt.* der influentiſchen Würckungen *lib.* 1. *cap.* 12. toto vitæ tempore ab hydrope præſervare dicitur. Idem præſtat rad. vincetoxici juxta *Craton. conſ. med. conſ.* 337. *pag.* 991. *M. N. C. Ann.* 1. *obſ.* 42. *& Wierum obſ. med. rar. p.* 72. ac radix petroſelini ex obſervatione *Riverii obſ. communicat. obſ.* 5. His addi poſſunt rad. quinque aperientes majores ac minores, rad. glycyrrhitæ alth. chinæ, bardanæ &c.

§. 52. E floribus laudantur flores chamomillæ ac geniſtæ quos *Cardanus in conſil. pro difficult. ſpirandi pag.* 566. non ſine ſucceſſu exhibitos refert. Quibus verò fœtida magis arrident, illi voluptatem ac emolumentum ex allii uſu continuato capere poſſunt, ſiquidem non una obſervatione conſtat idem inſigniter abdomen per vias urinarias depleviſſe prout hoc *Wierus obſ. lib. Bartholinus cent.* 1. *hiſt.* 74. *& Foreſt. lib.* 19. *obſ.* 27. confirmant.

§. 53. Alcalia tamen palmam his præripere non eſt ut prolixius probem, etenim experientia quotidiana id loquitur adeò ut *J. C. Claudinus de ingreſſu ad infirmos lib.* 2. *cap.* 15. *pag.* 255. ſale fixo geniſtæ nil præſtantius reperiri aſſerat, quale quid de reliquis diureticis alcaliſatis pariter intelligendum. Ita enim egregias exerit vires ſal abſyrth. juxta *Borell. cent.* 3. *obſ.* 33. ononidis, dipſaci, ciner. clavellat. ſal tartari cum tinctura ejus, ſal juniperi, cujus oleum mirum in modum extollit *Wallæus Med. Pract. lib.* 2. *cap.* 17.

§. 54. Inter mineralia eminet præ cæteris nitrum, magnarum quippe virium in movenda urina, adeò ut nitrum fixatum *Claud. Deodatus Panth. Hygiaſt. lib.* 3. *cap.* 35. ad ſtuporem uſque hydropiſi mederi: lapidem verò prunellæ cum euphoria aquam aſciticorum extra corporis pomeria elimināſſe *Riverius obſ. comm. obſ.* 2. teſtetur. Non inferioris notæ ſunt exinde parata v. g. arcanum duplicatum, nitrum antimoniatum &c. Et quid dicam de ſpiritu aperitivo Penoti cujus facultates nunquam ſatis laudandæ omnibus conſtant, & quid denique de acidulis, quarum energiam præ cæteris *Geringius de fontibus acidulis cap.* 7. hoc in affectu tradidit.

§. 55.

§. 55. Quæ tandem ex regno animali deſumuntur diuretica ſunt potiſſimum bufones exſiccati juxta *Wierum de præſtigiis dæmonum lib. 3. cap. 35. Solenandrum ſect. 5. Conſ. 15. Hildanum Inſtit. Chirurg. epiſt. 69. ac Camerarium ſyllog. memorab. cent. 7. part. 8.* Lumbrici terreſtr. ex commendatione *Hoeferi Herc. Med. lib. 3. pag.* 146. decoctum canc. fluviatil. ad mentem *Hoffmanni M. M. lib. 1. cap. 19. pag.* 339. urina pueri *à Valeriola lib. 1. obſ. 2. & M. N. C. Ann. 2. pag.* 320. aut lac ebutyratum, à cujus potu largiore aſciticus quidam, referente *Franciſco Tidicæo* penitus convaluit. Adde his aſellos præparatos, lap. cancror. teſt. ovor. cocchinil. &c.

§. 56. Atque hæc medicamenta interdum plenariam ægris ſalutem præſtant, nonnunquàm verò in caſſum propinantur. Quæritur ergo quid tum agendum? Profecto alia ineunda erit via, magiſque generoſa imploranda, ſcilicet præſidia ex fonte Chirurgico petenda. Ubi ab initio tentandum an mitioribus malum cedat, ſcarificatione puta juxta præceptum *Galeni lib. 9. de compoſit. Med. per loca & Celſi lib 3. cap.* 21. quippe qua multos in integrum reſtituit *C. à Vega art. Med. lib. 3. ſect. 8. cap.* 13. Secundò ſetaceis juxta *Reuſner. obſ.* 88. vel fonticulis præeunte *Weikardo cap.* 12. denique cauteriis in pede applicatis ad mentem *Hoffmanni lib. 2. conſ.* 30.

§. 57. Quod ſi verò & illa non ſufficiant ad paracenteſin tanquam ſacram anchoram confugere miſeros oportet. Quo tempore autem & quo in loco quibuſve inſtrumentis ac encheireſibus illa perficianda ſit, mei jam inſtituti haud eſt prolixius exponere, ſiquidem ſingula requiſita, ad hanc operationem neceſſaria, ex Chirurgia ſuppono, plura tamen qui cupit, adeat Scriptores Chirurgicos in ſpecie *Alex. Benedict. lib. 15. cap.* 40. *& Johann. van Horne, microtechn. pag.* 68. 130. 142. *& ſeq.* Cavendum verò ſedulò ne ſimul ſerum educatur, alioquin in vitæ periculum conjiciuntur ægri, prout exempla varia *Ant. Muſa Braſſavola Comment. ad lib. 6. aph. 27. Hippocrat. Paſchalius lib. 1. cap. 44. meth. curand. morb. ac Timæus Obſ pag.* 31. annotârunt.

§. 58. Cum autem totius curæ cardo non ſolum in aquæ extravaſatæ remotione, ſed viſcerum quoque corruptorum ſimiliumque correctione verſetur; hinc paucis expediam quæ circa alterantia monenda reſtant. Scilicet dictum eſt in antecedenden-

dentibus cauſas occaſionales non unius eſſe generis, ſed modo à ſanguinis vitiata craſi, modo partibus ſolidis læſis, modo etiam à ſpiritibus deducendas eſſe, quapropter & medicamenta ita dirigenda erunt, ut ſingulis proſpiciant.

§. 59. Si ergo ſanguinis vitium vel quantitate vel qualitate in culpa ſit, ejus quantitas e g. poſt ſuppreſſionem menſium unica eaque larga Venæſectione qualitas vero pro indicatione diverſa appropriatis corrigi poteſt. Ponamus enim ventriculum maſſamque ſanguineam cruditate manifeſtè acida repletam eſſe, tum profecto vix alia quàm abſorbentia & præcipitantia locum habebunt. Huic ſcopo lap. nephriticus & Judaicus, corallia, mater perlar. & ſuperius laudata terrea atque alcalia inſerviunt item Martialia probatiſſima aliàs ad deſtruendum acidum & hoc in morbo remedia de quibus prolixius *Act. Med. Haſn. vol. 5. obſ. 119. b. Ettmull. l.a. ac Rhumelius Baſil. Chym. p.m.* 12. videri poſſunt.

§. 60. Seroſitatem nimiam ex cohibita tranſpiratione aut imminuta urinæ ſecretione tollunt ea, quæ cauſam harum excretionem removent, de quibus ſuperius, ubi de diaphoreticis ac diureticis actum. Econtra viſciditatem reſolvunt ſic dicta incidentia ac reſolventia pariter jam tradita.

§. 61. Ubi verò à conſuetis excretionibus interceptis hydrops naſcitur, danda erit opera, ut motus hic naturæ ſolennis per convenientia medicamenta promoveatur v. g. menſium & lochiorum ſuppreſſio per emmenagoga, hæmorrhoidum verò per ſpecifica.

§. 62. Tympanitis cura abſolvitur carminativis v. g. rad. galang. zedoar. fol. menth. thymi, flor. chamomill. R. ſummit. aneth. bacc. laur. ac juniper. cort. item citri atque aurantior. &c. varia ſub forma exhibendis, non neglectis tamen iis quæ cauſas illius tollunt.

§. 63. Viſcerum obſtructiones v. gr. ſcirrhus hepatis, lienis, glandularum meſenterii &c. deoppilantibus ſeu aperientibus reſerandæ ſunt v. gr. chelidonio majore card. bened. marrub. alb. fumar. ſcolopendrio de cujus efficacia ſingulari vid. *Borell. Cent.* 2. *Obſ.* 53. rad. cichor. aperientibus item majoribus ac minoribus, abſinthio juxta *Ettmull. l. a. & Febrium libro ſing. de abſinth. pag.* 116. addi his poſſunt modice laxantia v. g. rhabarbarum & folia ſennæ ut & tartarea, cremor ac cryſtalli tartari ſpir.

 tar-

tartari ad mentem *Agricol. in Popp. de tartar. pag.* 624. tinctura item ejus nec non terra foliata tartari ac tinctura Martis tartariſata Ludovici.

§. 64. Exulcerationes v. eorundem ſicuti & lymphaticorum rupturæ ſui mundificationem ac conſolidationem poſtulant, quod utrumque per vulneraria abſtergentia ac balſamica commodè obtineri poteſt. Eminet præ cæteris ex obſervatione *Borelli l. a.* veronica, hedera terreſtr. juxta *citat. Ettmull. l. a pag* 46. terebinthina juxta *Lud. Mercatum tom. 3. lib. 4. de int. morb. curat. cap. 6.* ſuccus denique plantaginis *à Varignana tr. 12. cap. 4.* quæ tanquam efficaciſſima uſuque probatiſſima ab his laudantur Autoribus. Ejuſdem commatis erunt rad. ariſtoloch. rotund. ſymphit. major. ulmar. biſtort. herb. agrimon. alchimillæ cherefol. flor. hyperic. balſamus ſulphuris terebinthin. aniſat. balſamus Peruvianus & Copayva.

§. 65. Spirituum defectum reſarciunt analeptica quæcunque v. g. ſpir. roſarum rubi idei, pomorum dulcium aqua magnanimitatis, confortantes item officinarum, vinum generoſum &c. externe proderit in tumoribus pedum œdematoſis ſpiritus vini cum linteo triplicato aut quadruplicato pedibus applicatus mirum enim in modum fibras, ob ſpirituum defectum anteà flaccidas, ad tonum reducit priſtinum diſcuſſo ſcilicet ſero, inibi ſtagnante.

§. 66. Externè tandem proſunt oleum ſcorpionum abdomini illinitum ad mentem *Williſii pharm. rat. part. 2. pag.* 129. aut cum lapide bufonio ſæpius adornata frictio ſuper idem juxta *Lemnium* vel bufo diviſus regioni lumborum ubi renum ſitus eſt applicatus juxta *Varignanam tr. 12. cap. 4. in addit.* Huc faciunt in hydrocephalo epithemata ex ſalvia ad mentem *Fabri univerſ. ſapient. lib. 3. cap.* 8. vel fotus ex aqua calcis vivæ ſcabioſæ cum ſpiritu vini juxta *Aquapend. de operat. Chir. pag.* 176. vel denique ſulphur tritum *à Mercurial. lib. 1. Med. cap.* 3. laudatum. Gangrænæ verò nec non ulceribus pedis proſpiciunt topica ſelecta quæ vide *in M. N. C. Ann. 6. append. pag.* 110.

§. 67. De cætero debitum ſex rerum non naturalium regimen probè obſervetur, diæta imprimis talis ſit quæ cauſas remotiores nullatenus foveat, potum nimium cane pejus & angue fugiant, à cujus quippe abſtinentia ſola ruſticum hydrope

cura-

curatum eſſe *Claudius Deodatus obſ. Med. pag.* 146. refert, quod & de reliquis pariter intelligendum. Atque hæc de hydrope dicta ſufficiant. DEO interim T. O. M. devotiſſimas pro conceſſis viribns perſolvo gratias huic ulterius ſtudia mea commendo. A Te vero Lector Candide benevolam expecto cenſuram.

F I N I S.